

Postrzeganie różnic psychospołecznych i międzykulturowych przez Koreańczyków mieszkających w Polsce. Studia przypadków

Anna Lazopoulos

Instytut Psychologii, Wydział Studiów Stosowanych,

Uniwersytet Dolnośląski DSW

ul. Strzegomska 55, 53-611 Wrocław

E-mail: annalazopoulos@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1339-4669>

ABSTRAKT

Cel. Przedmiotem badań niniejszej pracy jest charakterystyka postrzegania różnic psychospołecznych i międzykulturowych przez Koreańczyków mieszkających w Polsce.

Metody. W badaniu zastosowano metodę studiów przypadków. Decyzja o wykorzystaniu paradygmatu jakościowego wynika z wielowymiarowości i złożonego charakteru opracowywanego tematu. W celu stworzenia szerokich analiz sześciu osób badanych, posłużono się wywiadami psychologicznymi swobodnymi oraz jakościowymi analizami kwestionariusza VSM 2013 (Hofstede & Minkov, 2013). Opracowanie danych zostało przeprowadzone przy użyciu analizy tematycznej.

Wyniki. Uzyskane wyniki pozwalają na uchwycenie stosowanych strategii adaptacyjnych, poglądów na polską kulturę oraz podobieństw i różnic w przeżyciach osób badanych, z uwzględnieniem czasu zamieszkiwania w Polsce. Punktami wspólnymi dla większości badanych okazały się dostrzeganie różnic międzykulturowych na poziomie dystansu władzy, indywidualizmu oraz w obszarze postrzegania ról płciowych. Badani dostrzegali także zmiany w postrzeganiu kultury koreańskiej za granicą, spowodowane zjawiskiem *Korean Wave*. W kontekście strategii adaptacyjnych, istotne okazały się portale internetowe oraz wsparcie rodaków na obczyźnie.

Wnioski. Przeprowadzone badanie pozwoliło odpowiedzieć na wszystkie z postawionych pytań badawczych. Doświadczanie przez badanych barier integracyjnych okazuje się współwystępować z prezentowaniem przez nich zachowań wskazujących na izolację od polskiej kultury. Zastosowany paradygmat badawczy nie pozwala wnioskować, czy

preferencja grupy własnej stanowi przyczynę, czy też skutek doświadczanych różnic międzykulturowych, natomiast samo jej występowanie pozostaje zgodne z przyjętymi założeniami teoretycznymi (Hall, 1976; Hofstede, 2010; Schwartz, 2006).

Słowa kluczowe: psychologia międzykulturowa, różnice międzykulturowe, Polska, Korea Południowa, badania jakościowe

Perception of psychosocial and intercultural differences by Koreans living in Poland.

Case studies

ABSTRACT

Aim. The subject of this study is the characterization of how Koreans living in Poland perceive psychosocial and intercultural differences.

Concepts and Methods. The study employed a case study method. The decision to use a qualitative paradigm stems from the multidimensionality and complex nature of the topic being developed. To create comprehensive analyses of six study participants, free-form psychological interviews and qualitative analyses of the VSM 2013 questionnaire (Hofstede & Minkov, 2013) were used. Data processing was conducted using thematic analysis.

Results. The results obtained allow for capturing the adaptive strategies employed, views on Polish culture, and the similarities and differences in the experiences of the participants, taking into account the length of their residence in Poland. Common themes among most respondents included the perception of intercultural differences in terms of power distance, individualism, and gender role perceptions. Participants also noted changes in the perception of Korean culture abroad, influenced by the phenomenon known as the Korean Wave. In the context of adaptive strategies, online platforms and support from fellow nationals abroad were found to play a significant role.

Conclusions. The conducted study made it possible to answer all the posed research questions. The participants' experiences of integration barriers appear to co-occur with behaviors indicative of isolation from Polish culture. The applied research paradigm does not allow for determining whether in-group preference is a cause or a consequence of the experienced intercultural differences; however, its occurrence is consistent with the adopted theoretical frameworks (Hall, 1976; Hofstede, 2010; Schwartz, 2006).

Keywords: intercultural psychology, intercultural differences, Poland, South Korea, qualitative research

Wprowadzenie

Na podjęcie wskazanej tematyki zdecydowano się ze względu na rosnącą popularność kultury koreańskiej w Polsce, przy jednoczesnym wąskim dostępie prac badawczych opisujących to zagadnienie. Praca została oparta o analizę doświadczeń różnic międzykulturowych (z uwzględnieniem wymiarów Geerta Hofstede), ich potencjalny wpływ na życie codzienne badanych, kontekst czasu zamieszkiwania w Polsce, postrzeganie polskiej kultury oraz strategie wykorzystywane w celach adaptacyjnych. Subiektywnie uznano, że w paradygmacie psychologii międzykulturowej, badany temat mógłby wykazać wyniki rozbudowujące spojrzenie na specyfikę doświadczeń oraz zachowań Koreańczyków na obczyźnie.

Przyjęta definicja psychologii międzykulturowej

Na potrzeby przeprowadzonego badania, przyjęto definicję ujmującą psychologię międzykulturową jako naukowe badanie zróżnicowania indywidualnego funkcjonowania jednostek w zależności od ich przynależności kulturowej i etniczno-kulturowej. Spojrzenie to zostało zaproponowane przez Johna Berry'ego i in. (2011) i umożliwia wyróżnienie dwóch podstawowych dążeń psychologii międzykulturowej – opisu różnorodności ludzkich zachowań oraz próby powiązania indywidualnych zachowań ze środowiskiem kulturowym, w którym występują. Prace badawcze mają na celu określenie relacji między czynnikami psychologicznymi i społeczno-kulturowymi oraz zmian, które zachodzą w zakresie tych czynników.

Teoria wymiarów kulturowych Geerta Hofstede

Początki powstania teorii wymiarów kulturowych przypadają na lata 60. i 70. XX wieku, kiedy socjolog Geert Hofstede dokonał analizy zachowania pracowników IBM w ponad sześćdziesięciu krajach świata. Badanie pozwoliło na zebranie ponad 116 000 kwestionariuszy, wypełnionych przez menadżerów międzynarodowej organizacji. Kluczowe dla teorii pojęcie „wymiaru kulturowego” badacz definiuje jako „pewien aspekt kultury, dający się zmierzyć i pozwalający określić pozycję danej kultury wobec innych kultur” (Hofstede, 2011, s. 51). Wyróżnione zostały następujące wymiary: dystans władzy, kolektywizm i indywidualizm, kobiecość i męskość, unikanie niepewności oraz orientacja długoterminowa i krótkoterminowa. Na ich podstawie, w 2010 roku stworzono kwestionariusz VSM (Value Survey Module), który pozwala na badanie różnic międzykulturowych na poziomie międzynarodowym, poprzez ocenę

aspektów kultury narodowej na stustopniowej skali. Narzędzie znajduje zastosowanie zarówno w badaniach akademickich, jak i praktyce biznesowej.

Kultura Korei Południowej w odniesieniu to teorii psychologicznych

Obecna charakterystyka kultury Korei Południowej, wyrażona przy pomocy pięciu wymiarów Hofstede, została przedstawiona w Tabeli 1 (Hofstede i in., 2010). Dodatkowe dane, reprezentujące wartości uzyskane przez Polskę, zostały umieszczone w celu nadania dodatkowego kontekstu międzykulturowego. Znajomość podobieństw i różnic na poszczególnych skalach może stanowić istotny aspekt podczas analizy danych uzyskanych w badaniach własnych.

Tabela 1

Wartości wskaźników poszczególnych wymiarów kulturowych Geerta Hofstede. Porównanie danych dla Korei Południowej i Polski.

	Dystans władzy	Indywidualizm	Męskość	Unikanie niepewności	Orientacja długoterminowa
Korea Południowa	60	18	39	85	100
Polska	68	60	64	93	38

Źródło: Opracowanie własne (Hofstede i in., 2010).

Biorąc pod uwagę opisy poszczególnych wskaźników wykonane przez Geerta Hofstede (Hofstede i in., 2010), rezultaty uzyskane przez Koreę Południową można interpretować następująco:

- Wysoki poziom dystansu władzy, uznawany jest za następstwo m.in. historycznych wpływów ze strony Chin oraz idei konfucjańskiej (Hofstede i in., 2010). Uzyskana wartość mówi o akceptacji dla nierówności społecznych, preferencji hierarchicznych struktur oraz podtrzymywaniu szacunku i posłuszeństwa wobec władzy oraz osób o wyższym statusie. Jednocześnie prezentowane jest założenie, że korzystanie z władzy powinno być moderowane poczuciem obowiązku i odpowiedzialności.
- Niski rezultat w wymiarze indywidualizmu oznacza silnie zakorzenioną myśl kolektywistyczną, która charakteryzuje koreańskie społeczeństwo jako współzależne, współpracujące i myślące o sobie w kategorii „my”. Według Mijin Mok (2022) powszechne dla Koreańczyków jest zarówno stosowanie liczby mnogiej w kontekście posiadania czegoś (np.: „nasz kraj”, „nasz dom”, „nasza żona”), jak i nazywanie rodaków „braćmi” i „siostrami”, nawet w sytuacji braku pokrewieństwa. Dobro grupy

wartościowane jest wyżej niż dobro jednostki, a życie rodzinne opiera się na wielopokoleniowych relacjach będących gwarancją ochrony w zamian za lojalność. Podczas interakcji społecznych, oczekiwana jest postawa wyrażająca szacunek i powagę, a w przypadku konfliktu należy dążyć do kompromisu.

- Jako kultura bliższa wartości kobiecości niż męskości, Korea Południowa w większym stopniu skupia się na relacjach, niż na rywalizacji i władzy. Jej obywatele mogą charakteryzować się niską asertywnością oraz stronić od rygorystycznych doktryn religijnych. Średni wynik tej skali może oznaczać, że w sferze rodzinnej i zawodowej nie panuje całkowita równość płciowa. Pomimo prawnej równości w kwestii posiadania pracy zarobkowej, Korea wciąż posiada największe na świecie różnice w wynagrodzeniach ze względu na płeć. Według danych Organization for Economic Co-operation Development (2024a) Koreańczycy zarabiają średnio o 31,2% więcej niż Koreanki.
- Wysoki poziom unikania niepewności wiąże się z postrzeganiem tego co nowe i nieznane jako zagrożenia. Niepewność rezultatu powoduje napięcie i generuje potrzebę przewidywalności, na którą odpowiedzieć mają prawo, reguły i normy. Towarzyszący unikaniu niepewności lęk, może być zdaniem Hofstede jedną z przyczyn alkoholizmu i wzrostu liczby samobójstw w danym kraju (Hofstede i in., 2010). Według Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Organization for Economic Co-operation Development, 2024b) na podstawie danych z lat 2019–2021, Korea Południowa ma najwyższy wskaźnik samobójstw na świecie. W ciągu roku średnio 13 000 Koreańczyków odbiera sobie życie. Natomiast w raporcie World Health Organization (2018) można przeczytać, że roczne spożycie czystego alkoholu wśród Koreańczyków wyniosło średnio 10,2 litra na mieszkańca. Dane zebrane w tym samym dokumencie donoszą, że niemal 14% Koreańczyków zmaga się z uzależnieniem od alkoholu.
- Bardzo wysoki poziom zorientowania długoterminowego wiąże się m.in. z oszczędnością i wytrwałym dążeniem do postawionego celu. Rozwój tych cech społecznych nakierunkowany jest na osiągnięcie wymiernych korzyści w przyszłości. W życiu zawodowym pojawia się koncentracja na zyskach odroczonych, które z założenia mają być większe niż te dostępne w krótkim terminie. Pracownicy różnych szczebli mają więc wspólne cele, określane kilka lat w przód. W sferze rodzinnej, orientacja długoterminowa może wiązać się z postrzeganiem kobiet jako tych, które powinny zajmować się dzieckiem w okresie szkolnym. Hofstede i in. (2010) stawiają hipotezę, że taka charakterystyka państwa może łączyć się z wpływem idei

konfucjańskich. Badacze łączą również wysoki poziom zorientowania długoterminowego z intensywnym rozwojem gospodarczym, który miał miejsce w Korei Południowej w latach 90. XX wieku.

W koncepcji Shaloma Schwartza (2006), autor zakwalifikował Koreę Południową do regionów z wpływami konfucjańskimi, które opisał jako wykazujące pragmatyczne, przedsiębiorcze nastawienie połączone z silnym naciskiem na hierarchię i osiągnięcia. Charakterystyka ta, wiąże się z odrzuceniem wartości egalitaryzmu i harmonii. Zgodnie z danymi zebranymi przez autora, społeczeństwo koreańskie wspiera wartości związane z sukcesem, ambicją oraz posłuszeństwem i szacunkiem wobec autorytetów. Odrzuca natomiast wartości uniwersalizmu i równości społecznej, a także te związane z ogólnym pokojem i życiem w zgodzie z naturą. Zdaniem Schwartza „ten region podkreśla zakorzenienie bardziej niż wszystkie kultury europejskie i amerykańskie. Taki profil kulturowy jest zgodny z wieloma analizami kultury konfucjańskiej” (Schwartz, 2006, s. 159). Nastawienie na sukces i rozwój może przejawiać się w znanym koreańskim powiedzeniu *palli, palli* (tłum. szybko, szybko). Kultura *palli, palli* wiąże się z ambicjami do osiągnięcia spełnienia życiowego, które w założeniu Koreańczyków ma być następstwem ciężkiej pracy oraz zniwelowania czasu potrzebnego na wszystko to, co niezwiązane z bezpośrednim zyskiem. Jest to konstrukt zakładający, iż wszelkie powierzone zadania powinny zostać wykonane tak szybko, jak jest to tylko możliwe. Konsekwencjami ciągłego pośpiechu mogą być chroniczny stres, przepracowanie oraz problemy natury psychologicznej (Buja, 2016; Husarski, 2021). Oprócz tego, Korea reprezentuje cechy zgodne z opisywaną przez Edwarda Halla (1976) kulturą wysokokontekstową. Rozumienie komunikacji o wysokim kontekście opiera się na założeniu, że istotna część znaczenia jest zawarta w kontekście fizycznym, sytuacyjnym lub kulturowym, w którym odbywa się interakcja. Badania Wonjung Min (2016) sugerują, że same słowa czy wyrażeniach użyte w komunikacji mogą nie być wystarczające dla pełnego zrozumienia przekazu. Oprócz tego, członkowie kultur wysokiego kontekstu są ze sobą głęboko związani (Hall, 1976), a połączenie ich charakterystyki z istnieniem wyraźnej hierarchii społecznej sprawia, że wewnętrzne uczucia jednostki są utrzymywane pod silną samokontrolą. Przekazywanie informacji poprzez proste komunikaty o głębokim znaczeniu sprawia, że interakcja społeczna wymaga odpowiedniego poziomu grzeczności i okazywaniu szacunku również na płaszczyźnie pozawerbalnej.

Postrzeganie kultury Korei Południowej na świecie

Zjawisko rozprzestrzeniania się popularności Korei Południowej, nazywane *Hallyu*, czy też *Korean Wave* (tłum. Koreańska Fala), opisuje popularność koreańskiej muzyki pop (k-pop), dram telewizyjnych (k-drama), filmów, mody i kulinariów poza granicami Korei Południowej. Fenomen miał swój początek w latach 90. XX wieku i początkowo dotyczył przede wszystkim obszarów krajów azjatyckich. Z czasem zjawisko to rozprzestrzeniło się również na tereny Stanów Zjednoczonych, krajów europejskich oraz innych części świata (Jin 2012; Lee, 2009; Pramadya & Oktaviani, 2016). Według Korea Foundation, liczba fanów *Hallyu* w 2022 roku wyniosła 178 000 000. Wpływy Koreańskiej Fali sięgają również Polski, gdzie fanów koreańskiej kultury jest około 115 000 (Hwang, 2023). Istotną rolę w popularyzacji kultury południowokoreańskiej przypisuje się zespołowi k-pop – *Bangtan Sonyeondan* (BTS). Jest to siedmioosobowa grupa muzyczna, która powstała w 2013 roku pod egidą wytwórni Big Hit Entertainment. Z raportu badaczy Hyundai Research Institute (Jeong & Oh, 2018) wynika, że BTS generuje dla Korei Południowej roczny wpływ gospodarczy rzędu 5,56 biliona wonów (około 19,3 miliardów złotych). Jednym z elementów kultury k-pop jest relacja fana z jego idolem. Artyści związani restrykcyjnym kontraktem, nie mogą m.in. wchodzić w relacje romantyczne czy też wypowiadać się na tematy polityczne. Ma to na celu uchwycenie jak najszerszej grupy odbiorców (Kwan, 2018). Efektem ubocznym międzynarodowej popularności *Hallyu* jest wytworzenie się zjawiska romantyzacji i fetyszyzacji koreańskiej kultury i koreańskich obywateli przez osoby niebędące Koreańczykami. Wśród białych fanów pojawia się fikcyjny obraz Korei Południowej, którego punktem odniesienia jest jej medialna kreacja w tym m.in. idole k-pop, aktorzy oraz celebryci (Jin, i in., 2021; Jung, 2013).

Z badań przeprowadzonych przez Kyong Yoon (2022a; 2022b) wynika, że biali fani kopiuje koreańskie trendy w modzie i makijażu, aby upodobnić się wizualnie do Azjatów. Jednocześnie pojawia się tendencja do fetyszyzacji Koreańczyków oraz postrzegania ich jako potencjalnych partnerów wyłącznie przez pryzmat kraju pochodzenia. Osoby prezentujące przytoczone cechy określane są pejoratywnym terminem *Koreaboo* i bywają przez Koreańczyków opisywane jako „dziwne”, „niedojrzałe” lub „agresywne”. Poszukiwanie kontaktu z osobami pochodzenia koreańskiego może mieć miejsce za pośrednictwem portali randkowych, takich jak *Meeff*, będący koreańską aplikacją, z której według danych platformy *GooglePlay*, korzysta około 4 000 000 użytkowników pochodzących ze 190 krajów. Aplikacja ta reklamuje się hasłem o posiadaniu „licznych koreańskich użytkowników szukających międzynarodowych przyjaciół” i zawiera opcję filtrowania profili ze względu na narodowość,

co nie jest możliwe w przypadku innych portali randkowych. Zaraz po założeniu konta, następuje domyślnie ustawienie filtrów na osoby pochodzące z Korei Południowej. Można więc wnioskować, że grupą docelową aplikacji *Meeff* są osoby z zagranicy, chcące nawiązać relacje z Koreańczykami oraz Koreańczycy, poszukujący znajomych spoza kraju.

Charakterystyka osób badanych

Poniższa tabela przedstawia dane metryczkowe poszczególnych osób badanych. Numer osoby badanej odpowiada kolejności przeprowadzenia wywiadu psychologicznego.

Tabela 2

Dane metryczkowe osób badanych.

Numer	Płeć	Wiek (w latach)	Poziom wykształcenia	Czas zamieszkiwania w Polsce (w miesiącach)	Miejsce zamieszkania
1.	Mężczyzna	30	Licencjackie	6	Warszawa
2.	Kobieta	28	Wyższe	3	Wrocław
3.	Kobieta	26	Wyższe	28	Wrocław
4.	Mężczyzna	35	Średnie	63	Wrocław
5.	Mężczyzna	31	Licencjackie	18	Wrocław
6.	Mężczyzna	31	Licencjackie	50	Wrocław

Źródło: Badania własne.

Ze względu na charakterystykę prowadzonych badań, dodatkowym kryterium spełnionym przez wszystkich uczestników była znajomość języka angielskiego w stopniu umożliwiającym swobodną komunikację.

Przebieg badania

Każdy z wywiadów poprzedzony został przywitaniem osoby badanej oraz pytaniem o samopoczucie, które miało na celu wprowadzenie w rozmowę w języku angielskim. Badani zostali poinformowani o możliwości skorzystania z przerwy podczas trwania wywiadu oraz o dostępności tłumacza internetowego, gdyby zaistniała taka potrzeba. Następnie poinformowano o anonimowości wyników oraz zadano pytania metryczkowe. Pierwszym etapem każdego spotkania był wywiad psychologiczny. W dalszej kolejności badani otrzymali do wypełnienia kwestionariusz VSM 2013. Ponieważ kwestionariusz nie posiada tłumaczenia na język koreański, osoby badane otrzymały jego angielską wersję z możliwością uzupełnienia odpowiedzi z dostępem do tłumacza internetowego. Na ostatnim etapie spotkania każda z osób badanych została zapytana, czy istnieje temat, który chciałaby poruszyć i dodać do rozmowy.

Badania zakańczyły się podziękowaniem za spotkanie. Czas trwania całego spotkania, w przypadku każdej z osób badanych, wyniósł około 2 godziny.

Badania prowadzone były indywidualnie. Z powodu wyjazdu badanego do Korei Południowej, wywiad numer 1 został przeprowadzony w formie zdalnej z wykorzystaniem platformy *Skype*. Pozostałe wywiady odbyły się stacjonarnie. Ze względu na brak zgody osób badanych na zapis magnetofonowy spotkania, wywiady 1–5 zostały zarejestrowane przy pomocy notatek odręcznych, sporządzanych w trakcie spotkania oraz uzupełnianych po jego zakończeniu. Zgodę na nagrywanie spotkania wyraził jedynie badany 6. Całość rozmowy została nagrana przy pomocy dyktafonu, a następnie zapisana w formie skryptu i przetłumaczona na język polski. Odmowy pozostałych badanych mogą być wynikiem lęku przed upublicznieniem nagrań lub wykorzystaniem ich w sposób mogący nieść negatywne konsekwencje. Taka decyzja mogła wynikać z braku zaufania wobec badacza lub obawy przed rozprzestrzenieniem się zapisu magnetofonowego wśród osób trzecich. W takiej sytuacji, według zaleceń Grzegółowskiej-Klarkowskiej i Szustrowej, badacz powinien przyjąć metodę notowania odręcznego, co też uczyniono (Stemplewska-Żakowicz & Krejtz, 2013).

Charakterystyka narzędzi badawczych

Studium przypadku

Studium przypadku stanowi jedną z jakościowych metod badawczych i może zostać zdefiniowane jako badanie empiryczne, „które zgłębia współczesne zjawisko („przypadek”) w kontekście rzeczywistości, zwłaszcza gdy granice między zjawiskiem a kontekstem nie są zupełnie oczywiste” (Yin, 2015, s. 48). Celem tego procesu badawczego jest zgłębienie i jak najlepsze zobrazowanie złożonych i wielowymiarowych zjawisk, sytuacji lub problemów. Charakteryzuje się on analizą konkretnego przypadku lub przypadków w ich naturalnym kontekście, zazwyczaj przy użyciu wielu różnorodnych źródeł danych (np.: wywiady, obserwacje, dokumenty). Podczas zbierania i analizy danych, studium przypadku odwołuje się do wcześniej sformułowanych założeń teoretycznych (Yin, 2015). W niniejszej pracy, zdecydowano się na zastosowanie metody studium przypadku ze względu na specyfikę i trudną dostępność grupy badanej oraz złożoność zagadnienia.

VSM 2013

Moduł Badania Wartości (VSM) z 2013 roku to kwestionariusz składający się z 30 pytań, którego celem jest analiza wpływu kulturowych wartości i nastrojów na respondentów z różnych grup społecznych, narodowych, bądź regionalnych (Hofstede & Minkov, 2013). Zawarte w nim pytania oparte zostały o Teorię Wymiarów Kultury Narodowej autorstwa Geerta

Hofstede. 24 pytania odnoszą się bezpośrednio do ujętych w teorii wymiarów, natomiast pozostałe sześć pytań dotyczy danych demograficznych respondentów. Na końcu kwestionariusza umieszczono zapytania o płeć, wiek, edukację (w latach), rodzaj pracy, narodowość oraz obywatelstwo w momencie urodzenia. Wykorzystany w badaniu kwestionariusz VSM 2013, spełnia warunki psychometryczne w ramach badań psychologicznych. Ze względu na to, że kwestionariusz VSM 2013 nie służy do porównywania jednostek, zdecydowano się na przeprowadzenie jakościowej analizy indywidualnych odpowiedzi udzielanych przez osoby badane. Narzędzie miało więc charakter uzupełniający informacje uzyskane w wywiadach. Zgodnie z informacją zamieszczoną na pierwszej stronie kwestionariusza, jego wykorzystanie do celów badawczych jest dozwolone i nie wymaga zgody autorów.

Wywiad psychologiczny swobodny

Ze względu na specyfikę niniejszego badania, zdecydowano, że optymalną metodą badawczą będzie wywiad swobodny nieustrukturalizowany. Jego charakterystyka zawiera idiograficzne podejście metodologiczne oraz brak z góry określonych odpowiedzi. W celu dostosowania formy i treści poruszanej problematyki do badanej osoby, kolejności zadawanych pytań nie została z góry wyznaczona. Wywiad swobodny umożliwia głęboki kontakt z osobą badaną, co pozwala badaczowi lepiej zrozumieć subiektywny świat przeżyć badanego oraz pozyskać różnorodne informacje, których uzyskanie mogłoby okazać się niemożliwe w przypadku innych form wywiadu (Sęk & Cierpiąłkowska, 2016; Stemplewska-Żakowicz & Krejtz, 2013).

Pytania badawcze

Opisane badanie ma charakter eksploracyjny, w związku z czym sformułowano pytania badawcze z wyłączeniem hipotez:

P1: Jakich różnic międzykulturowych doświadczają Koreańczycy mieszkający w Polsce uwzględniając wymiary G. Hofstede?

P2; Jaki jest wpływ subiektywnie doświadczanych różnic na życie codzienne Koreańczyków mieszkających w Polsce?

P3: Czy wśród Koreańczyków mieszkających w Polsce występują różnice w doświadczaniu różnic międzykulturowych w zależności od liczby lat zamieszkiwania w Polsce? Jeśli tak – jakie?

P4: W jaki sposób Koreańczycy mieszkający w Polsce interpretują wybrane polskie wzorce zachowań społecznych (normy kulturowe, język...)?

P5: Jakie strategie wykorzystują imigranci z Korei Południowej w celu adaptacji do życia w Polsce?

Wyniki

Przyjęty model analizy

Analiza zebranych wywiadów została przeprowadzona w oparciu o podejście proponowane przez Bognę Bartosz oraz Magdalenę Żurko (2014), którą badaczki opisują w artykule *Badanie narracyjne w podejściu interpretatywnym – wskazówka metodologiczna*. Interpretacja wyników została przeprowadzona w oparciu o model teoretyczny wymiarów kulturowych Geerta Hofstede (Hofstede i in., 2010) z uzupełnieniem możliwych znaczeń poprzez zastosowanie elementów teorii wartości kulturowych Shalowa Schwartza (2006), teorii kultur nisko- i wysokokontekstowych Edwarda T. Halla (1959) oraz koncepcji faz szoku kulturowego opisanych przez Sverre’a Lysgaarda (1955) i Michaela Winkelmana (1994). Istotnym jest jednak, że działania badacza dążyły do opisanie subiektywnych sposobów postrzegania rzeczywistości przez osoby badane, a nie do podporządkowania analizowanej treści przyjętym modelom teoretycznym. W celu opracowania i identyfikacji wzorców zebranych danych zastosowano analizę tematyczną. Należy zaznaczyć, że wykorzystany schemat autorskich komentarzy ma charakter przypuszczeń i prezentuje jedynie część możliwych interpretacji przeprowadzonych wywiadów. Wskazane wyjaśnienia przyjmują status hipotez, które wymagają dalszej empirycznej weryfikacji, a zgromadzony materiał badawczy powinien zostać rozszerzony o pomiary z wykorzystaniem innych metod eksploracyjnych.

Prezentacja i interpretacja wyników

W kontekście pierwszego pytania badawczego – „Jakich różnic międzykulturowych doświadczają Koreańczycy mieszkający w Polsce uwzględniając wymiary G. Hofstede?”, wypowiedzi osób badanych pozwoliły na zauważenie różnic związanych z każdym wymiarem wyróżnionym przez Geerta Hofstede (Hofstede i in., 2010). Należą do nich dystans władzy, męskość, indywidualizm, orientacja długoterminowa oraz unikanie niepewności.

Na podstawie wypowiedzi osób badanych, można wnioskować o mniejszym subiektywnie odczuwanym przez nich poziomie dystansu władzy w polskiej kulturze. Indywidualne doświadczenia badanych są więc różne od wyników uzyskanych przez Hofstede, odnoszących się do całościowej, ogólnej charakterystyki kultur koreańskiej i polskiej (Hofstede i in., 2010). Być może jest to rezultat wyborów zawodowych badanych, które w każdym z

przypadków wiązały się z pracą w koreańskim środowisku. Ocena ta może wynikać z odczuwanego niższego poziomu dystansu władzy w relacjach osobistych z Polakami lub być rezultatem porównywania przez badanych nastawienia koreańskich przełożonych do pracowników z Korei Południowej i z Polski. Na tej podstawie, obserwacje osób badanych mogły doprowadzić ich do wniosku, że wśród Polaków istnieje mniejszy dystans pomiędzy osobami na różnych stopniach hierarchii. Odczucia te mogą również mieć związek z połączeniami hierarchii z językiem. Koreański jest językiem wysokokontekstowym (Kim i in., 1998; Min, 2016), jednocześnie zawierającym w sobie elementy, których rolami są okazywanie szacunku i zaznaczenie hierarchii. Język polski również jest honoryfikatywny (Taczowska 2022), natomiast według teorii Halla, komunikacja w Polsce odbywa się na poziomie niskiego kontekstu (Hall & Hall, 1990). Ponieważ żadna z osób badanych nie posługuje się językiem polskim, mogą one nie posiadać wiedzy o polskich zwrotach honoryfikatywnych (np.: pan, pani, państwo). Ze względu na niski kontekst w wypowiedziach Polaków oraz prowadzenie rozmów w języku angielskim, w przeświadczeniu osób badanych, relacja pionowa może nie manifestować się w tak samo silny sposób, w jaki mogłoby mieć to miejsce podczas rozmowy prowadzonej w pełni w języku polskim.

W kwestii wymiaru męskości, odpowiedzi badanych pozwalają na dostrzeżenie niejednoznaczności. W kontekście kultury pracy oraz ról płciowych można postawić wniosek, że większość badanych postrzega Polskę jako wykazującą cechy kultury kobiecej, podczas gdy Korei Południowej przypisane zostają cechy kultury męskiej (nastawienie na wzrost gospodarczy, nierówności płciowe). Odwrotność następuje w kwestii asertywności oraz religijności, gdy to kultura polska nabiera cech zmaskulinizowanej (konfrontacyjność, kultywowanie doktryny religijnej), a koreańska kobiecej (unikanie konfliktów i ugodowość, stronienie od rygorystycznych doktryn religijnych). Z relacji badanych wynika, że część zachowań związana z chęcią uniknięcia konfrontacji przez Koreańczyków w Polsce może wynikać z obawy przed agresją lub z potrzeby dobrej reprezentacji swojego kraju na obczyźnie. Różnice w podejściu do konfliktów mogą wynikać również z rozbieżności na wymiarze indywidualizmu. Asertywność stanowi bowiem atrybut kultur indywidualistycznych, podczas gdy dążenie do kompromisu przypisane jest kulturom kolektywistycznym.

Za przykłady innych rozbieżności w tym obszarze mogą służyć wypowiedzi porównujące polską i koreańską kulturę pracy. Główną różnicą wskazaną przez badanych jest identyfikacja z miejscem pracy. Dokonane charakterystyki prezentują Polaków jako osoby przekładające dobro indywidualne ponad dobro organizacji. Ma się to objawiać poprzez niepodejmowanie się nadgodzin, zachowywanie dystansu wobec powierzonych zadań (mniej

zachowań stresowych, brak presji czasu) oraz wykorzystywanie możliwości urlopu. Porównując standardy zaobserwowane w pracy Polaków do osobistych doświadczeń, badani twierdzą, że koreańska kultura pracy wymaga od nich większego poświęcenia dla organizacji, co może wiązać się ze wspólnotowym postrzeganiem środowiska pracy. Kolektywizm osób badanych można również zaobserwować poprzez wielokrotne stosowanie zaimka „my” (Koreańczycy) nawet w odniesieniu do indywidualnych opinii czy doświadczeń. Polski indywidualizm może natomiast dodatkowo wyrażać się w spostrzeżeniu niektórych z badanych, dotyczącym większej akceptacji dla modyfikacji ciała wśród Polaków.

Poruszany przez część badanych wątek różnic w postrzeganiu ról płciowych może wiązać się również z wymiarem orientacji długoterminowej. Według teorii Geerta Hofstede, Korea Południowa charakteryzuje się bardzo wysokim poziomem zorientowania długoterminowego, co może wiązać się m.in. z postrzeganiem kobiet jako tych, które powinny zajmować się wychowywaniem potomstwa (Hofstede i in., 2010). Wypowiedzi badanych, jakoby w Polsce panowała większa równość płciowa mogą być więc powiązane z socjalizacją Koreańczyków wśród idei konfucjańskich. Jednym z efektów wychowania w takim środowisku może być utrwalenie wizji mężczyzny jako mającego zapewnić bezpieczeństwo finansowe, co prawdopodobnie wpływa na ocenę poziomów egalitaryzmu płciowego przez osoby badane.

Opisane przez część z badanych zachowania polskich obywateli były związane z rasizmem, ksenofobią, niechęcią do pomocy oraz nieufnością wobec obcych osób. Przywołane doświadczenia mogą stanowić elementy składowe wysokiego poziom unikania niepewności wśród spotkanych Polaków. Według teorii Hofstede oznaczałoby to postrzeganie tego, co nieznanne (a więc i tego, kto obcy) jako potencjalnego zagrożenia (Hofstede i in., 2010).

Odpowiedzi udzielane na pytanie badawcze nr 2 – „Jaki jest wpływ subiektywnie doświadczanych różnic na życie codzienne Koreańczyków mieszkających w Polsce?”, najczęściej wiązały się z negatywną oceną funkcjonowania polskich urzędów państwowych. Podczas analiz wywiadu psychologicznego swobodnego, przyjęto założenie, że może być to rezultat obecnego w Korei Południowej konstrukt kulturowego *palli, palli* (tłum. szybko, szybko), który zakłada, że wszelkie powierzone zadania powinny zostać wykonane tak szybko, jak jest to możliwe. Kultura *palli, palli* może wpisywać się w obraz Korei Południowej opisanej poprzez koncepcję Shaloma Schwartz (2006), w której koreański profil kulturowy mocno podkreśla zakorzenienie w ideach Konfucjusza. Według badacza, kraje wpływów konfucjańskich cechuje m.in. pragmatyczne i przedsiębiorcze podejście oraz konformizm i nacisk na osiągnięcia.

Na życie codzienne Koreańczyków żyjących w Polsce okazał się również wpływać brak poczucia przynależności do otaczającego społeczeństwa. Większość badanych stwierdziła, że nieznajomość języka polskiego oraz fizyczne wyróżnianie się wśród polskich obywateli sprawiają, że czują się oni społecznie wyodrębnieni. Badani, którzy czują się nieprzynależni do otaczającego ich środowiska, opisują, że objawia się to poprzez poczucie bycia nieakceptowanym i innym, obawy przed zachowaniami rasistowskimi lub agresją, problemy komunikacyjne oraz niechęć do proszenia o pomoc.

Każda z osób badanych dostrzegła wzrost rozpoznawalności Korei Południowej w Polsce, choć doświadczane tego efekty były opisywane na zróżnicowanych poziomach. Najszerzej opisywali to zjawisko badani mężczyźni. Wzrost popularności kultury koreańskiej za granicą objawia się według nich przede wszystkim poprzez rosnącą liczbę koreańskich restauracji w Polsce, wydarzenia tematyczne związane z Koreą Południową oraz popularność koreańskiej muzyki pop, seriali i kosmetyków. Część osób badanych stwierdziła, że Polacy będący częścią zjawiska *Hallyu* są bardziej otwarci i chętni do nawiązywania relacji z koreańskimi imigrantami. W niektórych przypadkach, badani zwracali uwagę na negatywne strony zainteresowania Koreą Południową, które były związane z idealizowaniem koreańskich mężczyzn oraz automatycznym przypisywaniem im pozytywnych cech. Takie tendencje wśród białych kobiet zainteresowanych kulturą koreańską, zostały zauważone również w badaniach prowadzonych przez Jin i współpracowników (2021), Eun-Young Jung (2013) oraz Kyong Yoon (2022a; 2022b) i według badaczy łączyły się z postrzeganiem Koreańczyków przez pryzmat medialnych kreacji idoli k-pop, koreańskich aktorów oraz celebrytów. Większość badanych stwierdziła, że Koreańczycy przebywający w Polsce mogą wykorzystywać *Korean Wave* w celach budowania relacji seksualnych z polskimi kobietami. Z wypowiedzi badanych wynika, że może mieć to miejsce za pośrednictwem aplikacji *Meeff* lub lokali organizujących wydarzenia związane m.in. z muzyką k-pop. Jeden z badanych w obszernej wypowiedzi wyraził silnie negatywną ocenę tego zjawiska sugerując, że Koreańczycy wykorzystują polskie kobiety, ponieważ te nie zwracają uwagi na ich osiągnięcia życiowe. Badany stwierdził, że osoby, które w Korei Południowej nie zdobyły dobrej pracy ani statusu społecznego zyskują na pewności siebie, gdy dostrzegają zainteresowanie ze strony Polek. Inny z badanych uznał, że chęć Koreańczyków do nawiązywania relacji seksualnych z kobietami z Europy stanowi rezultat powściągliwości seksualnej wśród Koreanek.

Odpowiadając na trzecie pytanie badawcze – „Czy wśród Koreańczyków mieszkających w Polsce występują różnice w doświadczaniu różnic międzykulturowych w zależności od liczby lat zamieszkiwania w Polsce? Jeśli tak – jakie?”, należy dokonać analizy

porównawczej z uwzględnieniem czasu zamieszkiwania w Polsce przez osoby badane. Większość z osób badanych, niezależnie od liczby lat spędzonych w Polsce, zwróciła uwagę na różnice w postrzeganiu hierarchii społecznej oraz ról płciowych pomiędzy Polską a Koreą Południową. Przeważająca część badanych wspomniała również, że odczuwa efekty globalnego rozprzestrzenienia się koreańskiej kultury (*Korean Wave*). Kolejnym z punktów wspólnych było wrażenie braku przynależności do polskiego społeczeństwa, wynikającego przede wszystkim z nieznajomości języka urzędowego zamieszkałego państwa. U większości badanych pojawiała się negatywna ocena pracy urzędów publicznych w Polsce, obejmująca zarzut, jakoby administracja publiczna w Polsce wykonywała swoją pracę dużo wolniej, niż ma to miejsce w standardach Korei Południowej. Wśród osób, które w Polsce mieszkają od półtora roku lub dłużej, pojawiły się elementy odczuwanych różnic ekonomicznych. Badani twierdzili, że koszty życia w Polsce są wyższe niż w Korei Południowej, a równowaga pomiędzy zarobkami a funduszami niezbędnymi do utrzymania się jest zaburzona. Można przyjąć wniosek, że rozbieżność w odczuwaniu różnic międzykulturowych, wynikających z ogólnie przyjętego standardu życia, może być powiązana z liczbą lat zamieszkiwania w Polsce. Relacja między tymi aspektami może rozwijać się poprzez doświadczenie części badanych konieczności samodzielnego pokrycia pełnych kosztów życia na obczyźnie.

Subiektywne oceny własnego dostosowania się do życia w Polsce były wśród badanych podzielone. Większość z nich uznała, że nie czuje się w pełni zaadaptowana. W kontekście rozumienia przystosowania, jako pełnej przynależności do społeczeństwa, lata spędzone w Polsce nie warunkowały odczuć badanych. Być może jest to efekt osobistych doświadczeń uczestników badania (np.: związanych z zachowaniami rasistowskimi) lub nieznajomości języka polskiego. Innym uzasadnieniem może być tendencja do otaczania się rodakami, którą w zróżnicowanym stopniu wykazała każda z osób badanych. Być może separacja od polskiej kultury i przebywanie przede wszystkim w społeczności tworzonej przez innych Koreańczyków utrudniają wytworzenie się poczucia przynależności.

Biorąc pod uwagę teorię szoku kulturowego (Lysgaard, 1955; Winkelman, 1994), można wnioskować, że podczas udzielania wywiadu psychologicznego swobodnego, osoba badana 2 znajdowała się w fazie turystycznej (tzw. miesiąca miodowego), na co mogły wskazywać ekscytacja oraz niedostrzeganie jednoznacznych wad życia w Polsce. Możliwym jest, że badana nie miała wystarczającej ilości czasu na doświadczenie znaczących różnic międzykulturowych. Osoba badana 1 prawdopodobnie znajdowała się w fazie pomiędzy miesiącem miodowym a kryzysem (fazą szoku kulturowego). Może to tłumaczyć odczucia badanego, związane z powrotem do Korei Południowej. Przyznaje on, że pomimo początkowej

ekscytacji wynikającej z zamieszkiwania nowego państwa, w chwili obecnej pojawia się w nim tęsknota za ojczyzną. Być może jest to rezultat spadku początkowej fascynacji polską kulturą (charakterystycznej dla fazy turystycznej) i początek etapu kryzysu, spowodowanego dostrzeżeniem istniejących różnic międzykulturowych. Faza szoku kulturowego łączy w sobie poczucie frustracji, zagubienia i niezrozumienia przez otoczenie, co w przypadku badanego mogło wzmocnić chęć powrotu do Korei Południowej. Innym z czynników, mogących mieć znaczenie w tym kontekście jest deklaracja badanego, jakoby był on osobą bardzo dumną z kraju swojego pochodzenia. Być może jest to oznaka silnego poczucia tożsamości narodowej, która przejawia się poprzez tęsknotę za ojczyzną. Czas zamieszkiwania w Polsce pozostałych osób badanych w kontekście omawianej teorii, wskazuje, że powinni być oni w pełni zaadaptowani do życia w nowym kraju. Poczucie przystosowania wyrażają jednak jedynie osoby badane 3 i 5. Z opisów pozostałych badanych wynika, że pomimo zdobycia wystarczających ilości wiedzy i doświadczenia, aby być w stanie funkcjonować w Polsce, nie czują się oni w pełni zaadaptowani na poziomie społecznym. Najczęściej przywoływanymi powodami są nieznamość języka oraz różnice w wyglądzie fizycznym.

W przypadku pytania badawczego nr 4 – „W jaki sposób Koreańczycy mieszkający w Polsce interpretują wybrane polskie wzorce zachowań społecznych (normy kulturowe, język...)?”, wystąpiła powtarzalność odpowiedzi, jakoby język polski był trudny. Pojawiały się również jednostkowe opinie, mówiące o języku polskim jako brzmiącym agresywnie lub zawierającym wiele podobnie brzmiących sylab. W celu opisanie kultury polskiej, badani wykorzystywali takie przymiotniki, jak otwarta, wolna, rasistowska i związana z tradycją chrześcijańską. Polacy natomiast, określani zostali jako towarzyscy i gadatliwi, ale również jako nieufni w stosunku do obcych, nieskorzy do pomocy i nieuprzejmi. Można wnioskować, że Polacy są przez badanych postrzegani jako werbalnie ekspresywni. Jeden z badanych zwrócił również uwagę na unikalne elementy polskiej kultury, takie jak piosenka urodzinowa oraz specyficzne tradycje i potrawy. Charakteryzując polską kulturę pracy, badani w większości skupili się na mniej rygorystycznym podejściu do obowiązków zawodowych. Na podstawie wypowiedzi badanych, można wnioskować, iż w doświadczonych przez nich sytuacjach Polacy w większym stopniu dbali o zachowanie równowagi pomiędzy życiem zawodowym a osobistym oraz wykazywali mniej zachowań mogących świadczyć o odczuwaniu stresu podczas wykonywania powierzonych obowiązków. W kontekście norm kulturowych, jedna z badanych zwróciła uwagę na sposób zachowywania się Polaków w przestrzeni publicznej. Negatywnie oceniła ona głośne prowadzenie rozmów w komunikacji miejskiej lub innych miejscach publicznych. Uzasadnienie miał stanowić lęk, wywoływany brakiem zrozumienia

słyszanych słów. Ponieważ badana nie posługuje się językiem polskim, dochodziło do reakcji stresowej, wynikającej z niepewności, czy wypowiedzane słowa są kierowane do niej.

W odpowiedzi na ostatnie pytanie badawcze – „Jakie strategie wykorzystują imigranci z Korei Południowej w celu adaptacji do życia w Polsce?”, można wyróżnić kilka powtarzających się strategii, wykorzystywanych przez koreańskich imigrantów. Pierwszą z nich jest wykorzystywanie źródeł internetowych. Badani 1 i 3 stwierdzili, że Internet jest jednym z najczęściej wykorzystywanych przez nich źródeł informacji. Połowa badanych przyznała, że korzysta z grup na portalach społecznościowych, które zrzeszają Koreańczyków mieszkających w Polsce. Najczęściej są to miejsca wykorzystywane przez osoby badane w celach organizacyjnych. Przykładowo, osoba badana 2 przyznała, że w ten sposób udało jej się zapisać się na treningi tenisa w gronie rodaków. Jako drugą kategorię narzędzi wsparcia można sklasyfikować aplikacje, służące do komunikacji z bliskimi lub nawiązywania nowych znajomości. Większość badanych stwierdziła, że do rozmowy z rodziną i przyjaciółmi w Korei Południowej wykorzystuje aplikację *KakaoTalk*, która umożliwia im chatowanie oraz połączenia audio i video. Oprócz tego, badany 4 uznał, że wrażenie bycia na bieżąco z życiem swoich znajomych zapewnia mu *Instagram*, z której korzystanie deklarowały także badane 2 i 3. W opinii badanego 1, pomocne okazało się poznanie nowych znajomych w Polsce poprzez aplikację *Meeff*. W przypadku badanych, wykorzystywanie aplikacji mobilnych łączy się więc z zaspokajaniem potrzeb społecznych, co może okazać się wsparciem podczas przebywania na obczyźnie. Jednocześnie, większość badanych wskazała, że przeważająca część osób, z którymi utrzymują relacje jest ich rodakami.

Silna preferencja otaczania się innymi Koreańczykami może stanowić element adaptacyjny, który polega na separacji od polskiej kultury, a tym samym zniwelowaniu potencjalnych konsekwencji doświadczenia różnic psychospołecznych i międzykulturowych. Poszukiwanie kontaktów społecznych może również występować w miejscu pracy. Jednocześnie, posiadanie zatrudnienia było przez badanych łącznie z poczuciem stabilności i bezpieczeństwa. Każda z osób badanych zadeklarowała, że jest obecnie zatrudniona w firmie prowadzonej przez Koreańczyków. Być może jest to element zachowania tożsamości oraz chęci przebywania wśród znanych norm kulturowych. Poczucie wspólnotowości w gronie Koreańczyków na obczyźnie może stanowić element kultury *jeong*, która oznacza wzajemne wspieranie się oraz lojalność wobec rodaków. Opisywane w wypowiedziach badanych tendencje, są zgodne z rozumieniem charakterystyk krajów z wpływami konfucjańskimi (Klityńska, 2016; Kość, 2005; Mok, 2022; Schwartz, 2006). Istnieje również zgodność z

wnioskami uzyskanymi przez Min (2016), mówiących o możliwej silniejszej preferencji grupy własnej wśród kultur porozumiewających się komunikatami wysokokontekstowymi. Pomimo stosowanych strategii adaptacyjnych, większość badanych przyznała, że często odczuwa zdenerwowanie oraz niepokój. Istnieje szerokie spektrum możliwych przyczyn takiego stanu rzeczy. Stanowić o tym mogą przyczyny zdrowotne lub inne, niepowiązane z tematyką badanych zagadnień. Łącząc jednak tę tendencję z wyrażeniem braku poczucia przystosowania do życia w Polsce wśród większości badanych (niezależnie od lat spędzonych w Polsce), można przyjąć hipotezę, że prezentowane zachowania adaptacyjne nie są w pełni skuteczne w specyficznych sytuacjach przebadanych osób.

Zakończenie

Głównymi ograniczeniami przeprowadzonego badania są język oraz dostępność grupy badanej. Ze względu na jakościowy paradygmat przeprowadzonego badania, znajomość natywnego języka uczestników mogłaby pozwolić na zgłębienie poszczególnych aspektów oraz poprawę jakości komunikacji poprzez zniwelowanie problemów mogących wynikać ze stosowania ograniczonego lub nieprecyzyjnego słownictwa. Przeprowadzenie badania w języku koreańskim mogłoby również zwiększyć dostępność potencjalnej grupy badanej oraz pozwolić na rozszerzenie spektrum wieku. Być może zwiększyłoby to komfort wśród osób badanych, zacierając jednocześnie dystans, jaki mógłby się wytworzyć podczas rozmowy w języku obcym. Ze względu na hipotetyczny charakter stworzonych interpretacji, wyniki powinny zostać uzupełnione o inne metody badawcze. Dopełnienie rezultatów mogłoby odbyć się poprzez uwzględnienie szerszego zróżnicowania wieku oraz lat spędzonych w Polsce wśród badanych. Dodatkowy kontekst mogłoby nadać przeprowadzenie procesu badawczego w większej liczbie kobiet oraz na osobach, które będąc dziećmi imigrantów z Korei Południowej, urodziły się i wychowały w polskim społeczeństwie. Przeprowadzone badanie skupiło się na postrzeganiu różnic w kulturach i charakterystykach psychospołecznych pomiędzy Polakami a Koreańczykami.

Zebrane informacje wskazują jednak, że interesującymi z psychologicznego punktu widzenia mogą okazać się same w sobie sylwetki obywateli Korei Południowej i ich osobiste problemy, mogące wynikać z czynników niezwiązanych jedynie z różnicami międzykulturowymi. Warte zgłębienia są również wątki dotyczące separacji wśród imigrantów z Korei Południowej i wykazywanej przez nich silnej preferencji do otaczania się rodakami. Kolejnym z kierunków dalszych badań może być rozwinięcie wątku postrzegania zjawiska *Korean Wave*, zarówno w Korei Południowej jak i za granicą. Interesującymi mogą okazać się

konteksty związane z obustronną fetyszyzacją pomiędzy Koreańczykami a osobami innej narodowości oraz możliwie wynikające z tego rezultaty (np.: turystyka seksualna).

BIBLIOGRAFIA

- Bartosz, B. & Żurko, M. (2014). Badanie narracyjne w podejściu interpretatywnym – wskazówka metodologiczna. *Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja*, 68(4), 19–38.
- Berry, J., Poortinga, Y., Breugelmans, S., Chasiotis, A. & Sam, D. (2011). *Cross-Cultural Psychology* (wyd. 3). Cambridge University Press.
- Buja, E. (2016). Hofstede's Dimensions of National Cultures Revisited: A Case Study of South Korea's Culture. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*, 8(1), 169–182.
<https://doi.org/10.1515/ausp-2016-0012>
- Hall, E. T. (1976). *Beyond culture*. Anchor Press–Doubleday.
- Hall, E. T. (1959). *The silent language*. Doubleday.
- Hall, E. T., & Hall, M. R. (1990). Understanding Cultural Differences. *Intercultural Press*, 6–7.
- Hofstede, G. (2011). *Kultury i organizacje: zaprogramowanie umysłu*. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: software of the mind: intercultural cooperation and its importance for survival*. (wyd. 3). McGraw-Hill.
- Hofstede, G., & Minkov, M. (2013). *Values Survey Module 2013 Manual*. Geert Hofstede BV.
<https://geerthofstede.com/wp-content/uploads/2016/07/Manual-VSM-2013.pdf>
- Husarski, R. (2021). *Kraj niespokojnego poranka. Pamięć i bunt w Korei Południowej*. Wydawnictwo Czarne.
- Hwang, D. (2023). *Hallyu fans number 178 million in 2022*. The Korea Herald.
<https://www.koreaherald.com/view.php?ud=20230310000461>
- Jeong, M., & Oh, J. (2018). *Bangtan Sonyeondan (BTS)-ui gyeongjejeok hyogwa* [Ekonomiczny wpływ Bangtan Sonyeondan (BTS)]. Hyundai Research Institute, Korea Institute for Industrial Economics and Trade. <https://www.hri.co.kr/eng/report/report-view.html?bmain=view&language=ENG&uid=30107>
- Jin, D. (2012). Hallyu 2.0: The New Korean Wave in the Creative Industry. *Journal Fall 2012, University of Michigan*, 2(1), 3–7.

- Jin, D., Yoon, K., & Min, W. (2021). *Transnational Hallyu: The globalization of Korean digital and popular culture*. Rowman & Littlefield.
- Jung, E. (2013). K-pop female idols in the West. In Y. Kim (Ed.), *The Korean Wave: Korean media go global* (ss. 106–119). Routledge.
- Kim, D., Pan, Y., & Park, H. (1998). High-Versus Low-Context Culture: A Comparison of Chinese, Korean, and American Cultures. *Psychology and Marketing*, 15(6), 507–521.
- Klityńska, P. (2016). Myśl Konfucjusza. *Acta Erasmiana*, 13, 73–85.
- Kość, A. (2005). Filozoficzne podstawy państwa koreańskiego w perspektywie historycznej. *Roczniki Nauk Prawnych*, 15(1), 7-25.
- Kwan, M. (2018). The Human Rights Implications of a Contractual 'No Dating' Clause in the Entertainment Industry in Asia. *Human Rights Series*. Forthcoming. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3274841>
- Lee, G. (2009). A Soft Power Approach to the "Korean Wave." *The Review of Korean Studies*, 12(2), 123-137. <https://doi.org/10.25024/review.2009.12.2.006>
- Lysgaard, S. (1955). Adjustment in a Foreign Society: Norwegian Fulbright Grantees Visiting the United States. *International Social Science Bulletin*, 7, 45-51.
- Min, W. (2016). Implicit Notions of Identity: The Absence of Explicit Communication in Korean Hybrid Greetings. *Universum. Revista de Humanidades y Ciencias Sociales*, 31(2), 119–140.
- Mok, M. (2022). *7736km pomiędzy Koreą Południową a Polską*. Wydawnictwo Otwarte.
- Organization for Economic Co-operation Development. (2024a). *Gender wage gap (indicator)*. <https://data.oecd.org/earnwage/gender-wage-gap.htm>
- Organization for Economic Co-operation Development. (2024b). *Suicide rates (indicator)*. <https://data.oecd.org/healthstat/suicide-rates.htm>
- Pramadya, T. P., & Oktaviani, J. (2016). "Hallyu" (Korean Wave) as Part of South Korea's Cultural Diplomacy and Its Impact on Cultural Hybridity in Indonesia. *Dinamika Global*, 1(1), 87–116.
- Schwartz, S. (2006). A theory of cultural value orientations: Explication and applications. *Comparative Sociology*, 5(2–3), 137–179. <https://doi.org/10.1163/156913306778667357>
- Sęk, H., & Cierpiałkowska, L. W. (2016). *Psychologia kliniczna*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Stemplewska-Żakowicz, K., & Krejtz, K. (Red.). (2013). *Wywiad psychologiczny. I. Wywiad jako postępowanie badawcze*. Pracownia Testów Psychologicznych PTP.

- Taczkowska, K. M. (2022). Grzeczność językowa w XXI wieku na przykładzie polskich i południowokoreańskich programów telewizyjnych z 2020 roku. *Etnolingwistyka. Problemy Języka i Kultury*, 34, 139–158. <https://doi.org/10.17951/et.2022.34.139>
- World Health Organization. (2018). *Global status report on alcohol and health*. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/274603/9789241565639-eng.pdf>
- Winkelman, M. (1994). Cultural Shock and Adaptation. *Journal of Counseling & Development*, 73, 121–126. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1994.tb01723.x>.
- Yin, R. K. (2015). *Studium przypadku w badaniach naukowych: Projektowanie i metody*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Yoon, K. (2022a). *Diasporic Hallyu: The Korean Wave in Korean Canadian Youth Culture* (1st ed.). East Asian Popular Culture. Palgrave Macmillan Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-94964-8>
- Yoon, K. (2022b). Between universes: Fan positionalities in the transnational circulation of K-pop. *Communication and the Public*, 7(4), 188–201. <https://doi.org/10.1177/20570473221136667>